

BÜYÜK TAARRUZ'DA TÜRK SÜVARİSİ

Turkish Cavalry at The Great Attack
Selman YAŞAR*

ÖZET

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirdiğimiz Büyük Taarruz sonrasında kazandığımız Başkumandan Zaferi Türk Milleti'nin var olma savaşını kazandığı bir zaferdir. Bu zaferle Türk Milleti hiçbir zaman esaret altına alınamayacağını ve Anadolu'nun Türk yurdu olduğu gerçeğini bir kez daha dünyaya kabul ettirmiştir. Zaferin kazanılmasında büyük rolü olan Türk Süvarisi de savaş sırasında üzerine düşen görevi fazlasıyla yerine getirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Atatürk, Büyük Taarruz, Türk Topçusu, Başkomutan Zaferi

ABSTRACT

Turkish Victory of the Great Attack gained under the leadership of Atatürk after the Great Attack is a victory won in which is the existence war of the Turkish Nation. With this battle, Turkish Nation has put across one more time the reality of Anatolia's being a Turkish Country. Turkish Cavalry, who had a significance role in the winning of the victory, has completed the tasks assigned and performed more than what was requested.

Key Words: Atatürk, Great Attack, Turkish Cavalry, Turkish Victory of The Great Attack

Türk ordusunun kazandığı Sakarya Zaferi sonrasında Yunanlılar, Eskişehir-Afyonkarahisar hattına yerleşmişti. Türk kuvvetleri, Yunan ordusu karşısında toplanırken bir yandan da taarruz etmek düşüncesindeydi. Bu amaçla daha 15 Ekim 1921'de birliklere hazırlık emri verilmişti. "Sad (Kutlu) Taarruz planı" adıyla anılan bu plan o anda uygulanamamış, fakat taarruz hazırlıklarına devam kararı alınmıştır (HATİPOĞLU, 1988: 134,135).

* Dr., Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

Hazırlıkların tamamlanmasıyla şekillenen Taarruz planı düşmanın başka bir yerde toplanmasına imkan verilmeden yokedilmesi esasına göre hazırlanmıştı (ÇAYCI, 2002: 256). Akarçay ile Çiğiltepe arası taarruzun ağırlık merkezi olarak belirlenmişti. 36 km. olan bu yarma cephedeki I.Ordu'ya bağlı 5.Süvari Kolordusu Koçhisar'dan hareket ederek Ahır Dağları'nı aşıp Çayhisar, Kırka üzerinden Sincanlı Ovası'na taarruz edecekti (ATABEK, 1997: 394). Böylece Yunan ordusunun ikmal ve irtibat yolları kesilecek, Yunan mevzilerinin gerisine taarruz edilerek derinlikteki Yunan ihtiyatlarıyla muharebe edilerek bu kuvvetlerin cepheye müdahalesi önlenecekti (GÖRGÜLÜ, 1992: 17). II.Ordu'ya bağlı olan ve Afyonkarahisar'ın doğusunda bulunan Süvari Fırkası düşmanın 1.ve 2.mevzilerini aşarak Eskişehir, Afyonkarahisar hattındaki Döğner Köyü'ne ve 9.düşman fırkasına taarruz edecekti (ATABEK, 1997: 394).

Taarruz hazırlıkları çerçevesinde, Sakarya Zaferi sonrasında süvari kolordusu I.Orduya bağlanarak Dinar'a gönderildi. Buradan Ilgın'a gelen Süvari Kolordusu eksiklerini tamamlamaya başladı. Binicilik okulu açılarak subaylar eğitime başlandı. Atatürk, ikmal ve eğitim işleri sürerken hazırlıkları denetlemek amacıyla, yanında Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralof ile Azerbaycan Cumhuriyeti Elçisi Abilof olduğu halde Ilgın'a geldi. Atatürk ve konuklarının önünde süvariler tarafından düzenlenen gösteri başarıyla tamamlandı.

Bu arada hazırlıklara da devam ediliyordu. Eğer takımları karışık olduğundan ve atları rahatsız ettiğinden yeni eğer takımları yaptırıldı. Veteriner ve nalbant takımları tamamlandı. Konya menziline iâşe tanzim edildi. Kuleli lisesinden ve Harbiye okulundan kaçıp, Ankara talimğâhında kurs gören genç subaylar alaylara verildi. Bu subaylar, Kurmay Binbaşı Kurtcebe komutasında açılan binicilik okulunda kurs gördüler. Tümenlere tatbikatlar yaptırıldı. Ayrıca süvari birliklerinde bulunan toplar da yenilendi (ALTAY, 1970: 314-318). Birliklerin ihtiyacı olan nal ve mih kısmen Konya ve birlik imalâthanelerinden, kısmen de satın alma yoluyla karşılanıyordu. Birliklerde iki ay süreli nalbant kursları açılmıştı. Ilgın'ın Arslan köyünde 5.Kolordu hayvan hastanesi bulunmaktaydı. Bu hastane Büyük Taarruz harekâtı başlamadan önce Sandıklı'nın güneyindeki Kayalı'ya taşınmıştır (Türk İstiklal Harbi,1967: 300).

Taarruz öncesinde iki ordunun silah ve asker durumu yaklaşık olarak eşitti. Yunan tümeninin personeli Türk tümenlerine göre %25 fazlaydı. Türk ordusunun da süvari üstünlüğü bulunuyordu. Türk kuvvetlerinin 5 süvari tümeni, Yunan kuvvetlerinin ise 1 süvari tümeni vardı (30 Ağustos Zaferi: 23). Bu arada, Yunan kuvvetlerinin de yeni süvari teşkilâtları yapmaya başladıkları haber alınmaktaydı (ALTAY, 1970: 331).

Türk Süvarilerinin, Büyük Taarruz öncesi, 1 Ağustos 1922'deki konumları şöyleydi: 5.Süvari Kolordusu; Karargâhı ile Iğın'da Batı Cephesi ihtiyatı, 2.Süvari Tümeni; İshaklı'da, 1.Süvari Tümeni; Çakıllar'da ve 14.Süvari Tümeni de Doğanhisar'da idi (ERCAN, 1992: 106).

Taarruzun başarıya ulaşabilmesi için taarruz birliklerinin 1/3 oranında fazla olması düşünülmekteydi. Yapılan bütün hazırlıklara rağmen ancak Yunanlılara yakın bir kuvvet oluşturulabilmişti. Yunanlılar makineli tüfek ve uçak kuvvetinde üstündü. Türk kuvvetleri ise süvari sayısı bakımından Yunanlılardan fazlaydı. Bunda Başkomutan Atatürk'ün rolü büyüktür. Çünkü Atatürk, taarruz, baskın ve takip harekâtlarında süvarinin üstünlüğünü çok iyi bilmekteydi. Bu yüzden de harekât öncesi güçlü süvari birliklerinin oluşturulmasını emretmiştir. Bu emir doğrultusunda yapılan hazırlıklar sonucunda, 5.Süvari Kolordusunun(seyyar hastane, hayvan hastanesi ve nakliye kolları hariç) Büyük Taarruz öncesi mevcudu şöyle oluşmuştur: (BAL, 2007: 205, 211).

	Subay	Er	Hayvan	Tüfek	Makinalı Tüfek	Kılıç	Bomba	Top
Kor.Kh. ve Bağlı Birlikleri	50	1050	500	450	-	450	150	4 Sahra
1.Süvari Tümeni	171	2750	2650	1530	16	1280	100	4 Dağ
2.Süvari Tümeni	174	3240	3710	1940	16	1870	190	4 Dağ
14.Süvari Tümeni	155	2860	2620	1530	16	1200	180	4 Dağ
Toplam	550	9900	9480	5450	48	4800	620	16

Hazırlıklarını tamamlayan Süvari Kolordusu 24 Ağustos akşamı Sandıklı'ya varmıştır (ALTAY, 1970: 331). Akşehir'in güneyinde değişik yerlerde bulunan Süvari Kolordusunun taarruz yerine toplanması çok güç şartlar altında gerçekleştirilmiştir. Asıl taarruz birliklerinin sol tarafına yığınak yapacak olan Süvari Kolordusu yürüyüşünün çoğunu geceleyin hiçbir işaret vermeyecek şekilde gerçekleştirmiştir. İsmet İnönü hatıralarında bu görevin zorluğunu şu şekilde belirtmiştir: "Bu yığınağı yapmakta, bu tertibatı işlemekte ve sonuna kadar düşmandan gizleyerek baskına uğramaması için çok çalıştım. Hazırlığa 6 Ağustos'ta başladım. Yirmi gün sürdü. Son derece zor bir şey. Beş bin atlı. Bunları yürüteceksin, geçitlerin içine sokacaksın ve yeri bilinmeyecek. Son

derece zor. Bununla beraber yaptığımız hareketten bir şeyler seziliyordu. Fakat aldığımız tertibat asla anlayışamamıştır" (İNÖNÜ, Ekim 1985: 283,284).

Taarruz hazırlıkları gizlilik içinde sürerken, Yunanlıları şaşırtmak ve dikkatlerini başka yöne çekmek amacıyla 19 Ağustos'ta 3.Süvari Tümeni tarafından Ortakçı baskını düzenlenmiştir (Türk İstiklal Harbi, 1967: 34-37).

Yapılan hazırlıklar keşif ve gözetleme yapan Yunan birlikleri tarafından sezilmiş, fakat Türk ordusundan bir taarruz beklemediği için sadece emniyet tedbirleri arttırılmıştır. Hatta taarruz ihtimalini aklına bile getirmeyen General Trikopis 25/26 Ağustos gecesi Afyonkarahisar'da düzenlenen bir baloya katılmıştır (BAL, 2007: 206).

Taarruz plânı gereği 5.Süvari Kolordusu, üç süvari tümeniyle Çiğiltepe ile Toklusivrisi arasından Ahır dağlarını aşarak Yunanlıların batı kanadını kuşatacağı (Türk İstiklal Harbi, 1968: 16). 26 Ağustos günü, Yunanlılar, Çiğil Tepe batısındaki sarp ve yüksek dağları tutmamış, burada 15 km.lik bir açıklık meydana getirmişler ve bölgenin en yüksek noktası olan Toklu Sivrisine yerleşmişlerdi. Açık bırakılan bölgedeki dar bir geçidin gündüz bir süvari bölüğüyle tutulduğu, geceleri ise bu bölüğün geri çekildiği haber alınınca süvari kolordusu için bir geçiş noktası bulunmuş oldu. Süvari kolordusu, sahra topraklarını, tekerlekli araçlarını bırakarak, düşmanın boş bıraktığı bu dağ geçidinden geçerek Yunanlıların gerilerine uzanacaktı. (GÖRGÜLÜ, 1992: 17-22). Süvari kolordusu bütün gece yürüyerek sarp olan bu dağ geçidinden ilerleyerek birerli kolda dar patikalardan, uçurumlardan geçerek Ahır dağını aşmaya başladı. Kolordu sabahleyin Sincanlı Ovası'na indi. Böylece Yunanlılara hissettirilmeden cephenin 20 km. içine sızılmış oldu. Sabah saat 10.00'a doğru dağları aşarak düzlüğe inen üç tümenin harekâtı Yunanlıları şaşkına çevirdi (BAL, 2007: 206). Süvari Kolordusu, bir tümeni ile Kırka'ya ve Çiğiltepe gerisine taarruz etti. İki tümeni ile de Düzağaç ve Balmahmu' a gitti, Başkımse' de Yunan taarruzlarını püskürttü. İzmir-Afyonkarahisar demiryolunu tahrip etti, telgraf hatlarını kesti ve geceyi ovada geçirdi. Türk süvarilerinin bu hareketleri Yunanlılarda moral bozukluğuna ve korkuya yol açtı (GÖRGÜLÜ, 1992: 22).

İsmet İnönü, hatıralarında, Yunan kuvvetlerinin Türk Süvarileriyle ilgili düşüncelerini, Trikopis'le konuşmasını şöyle anlatmaktadır: "General Trikopis'e sordum;

-Biz Akşehir'e yan dönmüş vaziyette taarruz ediyoruz. Niçin Akşehir istikametine bir taarruz yapmadınız?

Trikopis:

-Süvariniz arkamıza düştü telaş ettik.

Böyle hareketlerde Fahrettin Altay'ın müstesna bir kabiliyeti vardır. Hiç tahmin edilmeyen dağlık arazide geçitlerden süvari fırkalarını hiç kimseye duyurmadan şimale geçirdi ve düşmanın arkasında cirit atmaya başladı. Sadece görünüşü, düşman kumandanlarının aklını da, bütün tertiplerini de alt üst etti. Nitekim Trikopis, anlattığına göre, bizim süvarimizi arkalarında görünce, tertip almaya teşebbüs bile edememiş, böyle bir şeye imkân olmadığı kanaatine varmış." (İNÖNÜ, Ekim 1985: 293).

Büyük bir cesaret ve fedakarlıkla düşman hatlarının gerilerine sarkmayı başaran Türk Süvarisi, Yunan ihtiyatlarının hareketlerini geciktirmiş ve görüldükleri zaman Yunan birliklerinde paniğe yol açmışlardır (KOLLU, Temmuz 1992: 554). Yunanlılar Türk Süvarilerini gördüğü zaman ilerleme yönünü ve cephedeki konumunu değiştirmek zorunda kalmıştır. Atatürk, Türk Süvarilerinin Büyük Taarruz'un kazanılmasındaki rolünü 4 Ekim 1922 tarihinde TBMM'nde yaptığı konuşmasında şöyle açıklamıştır:

"Bütün bu muharebat olurken, süvarilerimiz tamamen düşman kıtaatının gerilerinde olmak üzere, hareket ediyordu. Meselâ: Olucak'ta ve Başkilise'de bazen piyade gibi, ateş muharebesi yaptı ve fakat ekseriya kılıcını çekti ve dört nala düşman safları içerisine girdi. Arkadaşlar! Süvarilerimizin burada gösterdiği hamaset tasavvurun fevkindedir ve gayri kabil-i tasvidir. Henüz muharebeye girmiş taze düşman fırkalarını görür görmez süvarilerimiz tahammül edemiyorlardı, bunları tevkif etmeğe imkân yoktu ve derhal kılıcını çekiyor ve düşmanın içerisine dalıyorlardı ve hakikaten; bu kahramanlık sayesinde garba çekilmek isteyen düşman kıtaatı durmağa ve vaziyet almağa mecbur edildi ve o esnada bir taraftan piyadelerimiz ve topçularımız yetiştirdi ve düşmanı tekrar muharebeye mecbur ettik." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I, 1997: 272-275).

26 Ağustos günü yapılan muharebeler sonunda takip emrini alan tümenler akşama doğru ovaya ilerlemeye başladı. Böylece Yunan kuvvetlerinin tepelerden ovaya dökülünce, sabah alınamayan Çiğiltepe de akşam 17.30'da alınmış oldu.

27 Ağustos günü öğleden sonra geri çekilen 1.Süvari Tümeni Balmahmut istikametinde; 2.Süvari Tümeni Başkimse üzerinden Yelgediği'ne, Yunan ordusunun gerisine düşecek şekilde taarruza geçti. Bu tümen Yıldırım Kemal İstasyonu'nu tahrip etti, demiryolundaki birliklerle çarpıştı. 14.Süvari Tümeni ise bir alayı ile Karacaören kuzeyinde, bir alayı ile Tazılar'da, bir alayı ile Kızılca güneydoğusunda akşama kadar muharebe etti.

Öğleden sonra saat 15.30'da Kolorduya ulaşan emir gereği 1.Süvari Tümeni Balmahmut'a yöneldi. 2.Süvari Tümeni Afyonkarahisar-Kütahya demiryolunu İhsaniye'de kesmek üzere görevlendirildi. 14.Süvari Tümeni Uşak'tan gelecek Yunan Tümenine karşı batı yan emniyetini sağlama görevini üstlendi. 2.Tümen demiryolunu kestikten sonra, 1.Tümenine katılacaktı. Fahrettin Paşa yaptığı bu manevralarla Büyük Sincanlı ve Afyonkarahisar ovalarındaki Yunan birliklerini iki tümenle kuzeyden çevirmeyi düşünmüştü. Saat 18.45'te takip emrinin gelmesiyle 2.Süvari Tümeni bütün gece yürüyerek sabaha karşı Eğret'e ulaştı. 14.Süvari Tümeni de Olucak'a varmıştı. Fahrettin Paşa uyguladığı bu taktikle, Sincanlı Ovası'nı Altıntaş Ovası'ndan ayıran, hakim yükselti olan İlbülak Dağı'na el atmıştı. Böylece Sincanlı Ovası'ndaki Yunan kuvvetlerinin geri çekilmesi önlenecek, Altıntaş Ovası'ndaki kuvvetlerin de güneye inerek buradaki kuvvetlerle birleşmesi engellenecekti (GÖRGÜLÜ, 1992: 26,27). Akşamüzeri, 5.Süvari Kolordusu Küçükköy(Yıldırım Kemal) dolaylarında Afyonkarahisar'dan Dumlupınar'a ve Uşak'a giden yolları kesmişti. Fahrettin Paşa, Yunan 2.Kolordusuna baskın yapmak amacındaydı. Bu yüzden bir tümeni burada bırakarak 27-28 Ağustos gecesi, İlbülak Dağı üzerinden Eğret istikametinde ilerlemeye karar verdi. Ancak Yarbay Suphi komutasındaki 14.Tümen, gece Yunan birlikleriyle karşılaşmamak için dolambaçlı yollar takip ettiği için gerilerde kaldı. Kurmay Yarbay Zeki'nin öndeki 2.Tümeni de gece karanlığında ikiye ayrıldı. Bir alayı Bayramgazi istikametine gitti. Böylece iki tümenle varılması düşünülen Eğret Köyü'ne iki alay ulaşabildi. Köyde bulunan Yunan Kolordusu'nun hiç savaşa girmemiş 9.Tümeni çadırılı ordugahta bulunuyordu. Yunan kuvvetlerinin mevcudu 12.000 iken Türk süvarisi 1200 atlıdan ibaretti. Yapılan baskın sonucu zarar gören Yunanlıların toparlanmaları üzerine Türk Süvarileri Olucak istikametine çekildi. Bayramgazi istikametinde ilerleyen Süvari Alayı da General Trikopis'in karargâhına ve yakındaki bir Yunan müfrezesine rastladı. Bir hayli karışıklık çıkardıktan sonra mevziye giren Yunan topçusunun ateşi üzerine Olucak istikametinde çekildi. 23.Tümen Köprülü'deki Yunan Tümenine başarılı bir baskın yaptığı sırada Bayramgazi'de de Trikopis baskına uğramıştı. 14.Tümen ise Başkimse bölgesinde Franko'nun kontrolündeki 1. ve 7.Tümenlerle muharebeye tutuşmuştu. Yunan kuvvetlerinin komutanı Franko hatıralarında, bu gece baskınının morallerini çok bozduğunu ve Türk kuvvetlerini gören askerlerinin "Türk Süvarileri" diye bağırarak kaçmaya başladıklarını, subayların gayretlerine rağmen paniğin önlenemediğini ve askerlerini ancak Dumlupınar'da toplamaya muvaffak olduklarını söylemiştir. Dumlupınar'a çekilen Franko'nun komutasındaki birlikler, Yıldırım Kemal bölgesinde bırakılan 1.Süvari Tümeniyle karşılaşmıştır. Ancak Albay Mürsel komutasındaki tümenin sayısı az geldiğinden, Franko'nun 1. ve 7. Tümenleriyle Albay Plastras müfrezesi, 1.Süvari tümeninin çevresinden

dolaşarak Dumlupınar mevziine çekilmeyi ve buradaki 2.Yunan Tümeniyle birleşerek İzmir istikametini kapatmayı başarmıştır.

28 Ağustos günü öğleye doğru 2. ve 14. Süvari Tümenleri Olucak bölgesinde birleşmiştir. Yel gediğinden geçip Dumlupınar'a gitmeye çalışan Trikopis kontrolündeki birliklerin taarruzu üzerine, bu birlikleri bir süre oyaladıktan sonra Altıntaş'a çekilmiştir. Böylece Türk süvarileri yaptıkları muharebe ve manevraları sonucunda tarihi bir rol oynamışlardır. Türk Süvarilerin hareketleriyle, İbulak Dağı'nın kuzeyinde kalan Trikopis grubu ile, güneyindeki Franko grubunun birleşmesi önlenmişti. Akşam saatlerinden itibaren de Türk piyadeleri bu birliklerin arasında yerini aldı. Ayrıca Fahrettin Paşa, iki tümenini Altıntaş'a çekmekle, 2.Ordu'dan önce Kütahya yolunu kapatmış oldu (GÖRGÜLÜ, 1992: s.31,32).

Toklu Sivrisi'nde görevlendirilen 6.Fırka'nın süvari hücumuyla buradaki 2.Yunan Fırkası Balmahmud'dan geri çekilmişti. Bu sırada, Afyonkarahisar'ın güneyindeki Yunan kuvvetleri de geriye atılmıştı. (ATABEK, 1997: 401). 6.Fırka ve 61.Tümen İhsaniye-Gazlıöl hattına kadar ilerlemişti (GÖRGÜLÜ, 1992: 30). Türk ordusuna mensup bir süvari fırkası Eğret Köyü'ndeki bir Yunan piyade fırkasına taarruz ederken Toklu Sivrisi karşısındaki 6.Fırka da taarruz hazırlığına başlamıştı (ATABEK, 1997: 401). Süvari Tümeni Döğeri'ni alarak Altıntaş istikametinde ilerleyerek Kütahya-Afyonkarahisar yolunu tutarak ordunun kuzey yan emniyetini almak üzere kuzeye yönelmiş ve geceyi Hacıbeyli'de geçirmişti.

29 Ağustos günü öğleye doğru 2.Ordu'nun Süvari Tümeni Genişler-Kurtköy bölgesine geldi. Meclis Muhafız taburunu da emrine alan Tümenin hedefi Kütahya'yı kurtarmak ve İnönü bölgesine ulaşmaktı. Tümen geceyi Altıntaş'ın kuzeyinde geçirdi. Altıntaş bölgesinde bulunan Süvari Kolordusu yorgun bir durumdaydı. Bir Tümeni ise Yunan kuvvetleriyle temas halindeydi. Kolordu, Yunan kuvvetlerinin kuzeybatıya çekilmesini engelleyecek şekilde tertiplenmişti. Dumlupınar yolu kesildikten sonra, Türk Süvari Kolordusu Trikopis grubunun Murat Dağı kuzeyinden Gediz'e çekilmesini önlemek amacıyla bu istikameti kapatmak için harekete geçti. General Trikopis'in beş Tümenine karşılık Türk ordusunun sekiz piyade ve üç süvari tümeni kullanılacaktı (GÖRGÜLÜ, 1992: 30-37).

29/30 Ağustos gecesi Türk birliklerinin güneyden dört tümenli 4.Kolordu ile, 23.Tümenin taarruzları devam ederken kuzeyden de süvari harekâtı başlamıştı. Böylece her taraftan ateş altına alınan Trikopis, Çalköy'e çekilme emri vermiştir. Trikopis bu manevrasıyla Çalköy'de topladığı birliklerle Kızıltaş Vadisi'nden geri çekilmeyi düşünmekteydi. Bu sırada Çalköy

doğrultusunda ilerleyen Albay Kallidopulos komutasındaki 12.Yunan Tümeni, Yarbay Mehmet Suphi'nin idare ettiği 14.Süvari Tümeninin baskınuna uğradı. 30/31 Ağustos gecesi Trikopis ve Diyenis grubuna bağlı yaklaşık 7000 Yunan askeri vadiden kaçtı (BAL, 2007: 207).

Yunan ordusu Başkomutanı Trikopis Çal köyde esir alındı. 1 Eylül akşamı Uşak, Türk Süvarileri tarafından saat 19.30'da işgalden kurtarıldı (ÖZGİRAY, 1998: 43).

30 Ağustos günü kazanılan Başkomutan Zaferi sonrasında Atatürk 1 Eylül'de, "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrini verdi (Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Ocak 1994: 141-143). Birlikler o gün dinlendiler ve tertiplendiler. Süvari Kolordusu Gediz üzerinden Selendi-Kula-Salihli-İzmir istikametinde ilerledi (GÖRGÜLÜ, 1992: 40). Yunanlılar çekilirken masum halka işkence yapmış, birçoğunu da öldürmüştü. Fakat Türk Ordusunun 5.Süvari Komutanı, Yunanlıların bu vahşetine karşılık, 1 Eylül 1922'de saat:11.45'te yayınladığı bir emirle, işgalden kurtarılan yerlerdeki Rum halka ve esirlere karşı olumsuz bir davranış yapılmamasını ve korunmalarını istemişti (SÜER, 1992: 174).

Süvari Kolordusu, 6 Eylül'de Milne hattını aşarak kısa bir muharebe sonrasında Salihliye ulaştı ve 9 Eylül'de İzmir'e girdi (İNÖNÜ, Ekim 1985: 298). Nazilli-Aydın-Söke istikametinde de, bölgede bulunan 3.Süvari Tümeni ile Menderes Müfrezesi tarafından takip harekâtı yürütüldü. Geri çekilen Yunanlılar yer yer direnmek istedilerse de başarılı olamadılar. Türk piyadeleri de Süvarilerle beraber aynı gün İzmir'e girdiler. Böylece Türk birlikleri muharebe ederek her gün ortalama 50 km., yaklaşık olarak toplam 450 km. ilerlemiş oldu. Böylece Türk ordusu, 14 Ağustos'tan beri her gün yürüyüş yapmış ve 5 gün muharebe etmiştir.

16 Eylül'e kadar İzmir civarındaki bölgeler işgalden kurtarıldı. Bursa istikametine çekilen Yunan kuvvetleri, Mürettep Süvari Tümeni ile takviye edilen 3.Kolordu ve Kocaeli grubu ile takip edildi. Bu takip harekâtından kurtulabilen Yunan birlikleri 18 Eylül'de Bandırma'dan vapurlara binerek kaçtılar.

Böylece 15 Mayıs 1919'dan 18 Eylül 1922'ye kadar 3 yıl, 4 ay süren Yunan işgali sona ermiş oldu. Türk Süvarileri, Yunanlılara son darbenin indirildiği Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Savaşı esnasında büyük yararlılıklar göstermişlerdir. 26 Ağustos günü 1.Ordunun piyade tümenleri taarruza başlamadan önce, 5.Süvari Kolordusu Ahır dağlarını aşarak, düşman gerisinde serbest manevra imkânı bulmuş ve özellikle 1.Kolordu birliklerinin ilk görevi olan cephenin yarılmasını kolaylaştırmıştır. Süvari Kolordusu harekâtın

devamı süresince düşman derinliğinde kuvvetlerle muharebe etmiş, onların cepheye yardımlarını ve cepheden çekilenlerle birleşmelerini önlemiş, düşmanın ikmal ve komuta-kontrol düzenini bozmuştur. Taarruzdan önce Ahır dağlarının geçilmez denilen patikalarını gece karanlığında geçerek düşman derinliğine dalma manevrası ile zaferin kazanılmasını kolaylaştırmıştır. 5.Kolordunun 1.Kolordu karşısındaki takviyeli 1.Piyade Tümenini sağ kanadından kuşatması, 1.Kolordunun kuşatma manevrasını kolaylaştırmış ve Yunan kuvvetlerinin büyük kısmının Afyonkarahisar üzerine doğru itilmesini sağlamıştır. 1.Kolordunun gelişen harekâtı da 4.Kolordunun harekâtını kolaylaştırmıştır. Böylece asıl kuşatmayı yapan 1.Ordu, Yunan birliklerinin büyük kısmını doğuya doğru atarak batıdan ve dolayısıyla geriden kuşatma kanadını kapatmıştır. Bu manevra sonucu, 4 gün süren muharebelerden sonra Yunanlıların 5 piyade tümeni Çal köyünün güneyinde çembere alınarak imha edilmiştir (GÖRGÜLÜ, 1992: 40-48).

Yunan askerleri geri çekilirken masum halkı öldürmüş, birçok kasaba ve köyü yakıp yıkmıştır. Bu süre içinde Türk süvarileri hızlı hareket ederek Yunanlıların bu faaliyetlerini de engellemiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri III, 1997; 59).

SONUÇ

Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün komutasında gerçekleştirdiğimiz Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi ile Anadolu'daki Yunan işgali sona ermiştir. Bu zaferin kazanılmasında Türk Ordusu subayı ile eri ile üzerine düşeni fazlasıyla yerine getirmiştir. Türk Süvarisi de savaş sırasında gösterdiği çeviklik ve kabiliyetle zaferde büyük pay sahibi olmuştur.

KAYNAKÇA

- ALTAY, Fahrettin. (1970), On Yıl Savaş 1919-1922 ve Sonrası, İnsel Yayınları, Dilek Matbaası.
- Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, (Ocak 1994), Yıl:43, Sayı:97, Belge No:2626.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I. (1997), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri III. (1997), Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları.
- ATABEK, Ömer Fevzi. (1997), Afyon Vilayeti Tarihçesi, (Haz:Turan Akkoyun), Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- BAL, Rıdvan. (2007), "Milli Mücadele'de Süvariler", Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, Ağustos 2007, Yıl:5, Sayı:10, Genelkurmay Basımevi, Ankara, ss.201-211.
- ÇAYCI, Abdurrahman. (2002), Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayatı ve Eseri), AKDITYK, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- ERCAN, Tevfik. (1992), "Türk İstiklâl Harbi Büyük Taarruz'a Hazırlık ve 26 Ağustos 1922", Büyük Taarruz, Genelkurmay Basımevi, Ankara, ss.103-118.
- GÖRGÜLÜ, İsmet. (1992), Büyük Taarruz, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- HATİPOĞLU, M.Murat. (1988), Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk Yunan İlişkilerinin 101 Yılı(1821-1922), Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları:75.
- İNÖNÜ, İsmet. (1985), Hatıralar, (Haz:Sebahattin Selek), 1.Kitap, Bilgi Yayınları, Olgaç Basımevi, Ankara Ekim.
- KOLLU, Atilla. (Temmuz 1992), "Büyük Zafer(Öncesi ve Sonrası İle)," Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt:VIII, Sayı:24, ss.481-560.
- 30 Ağustos Zaferi, 30 Ağustos Zaferinin 50.Yıldönümü Anısı, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı.
- ÖZGİRAY, Ahmet. (1998), "İzmir'den Uşak'a Yunan Harekâtı(1919-1922), Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt:XIV, Sayı:40, ss.37-48.
- SÜER, Hikmet. (1992), "Büyük Taarruz'da Takip Harekâtı(31 Ağustos-18 Eylül 1922)", Büyük Taarruz, Ankara: Genelkurmay Basımevi, ss.169-208.
- Türk İstiklal Harbi. (1968). Cilt:II, Kısım:6, 2.Kitap, Ankara: Genelkurmay Basımevi.